

DOI 10.18372/2786-5495.1.17324

УДК 37.016:004

Іванюк Ірина

кандидат педагогічних наук, старший дослідник,

Інститут цифровізації освіти НАПН України,

м. Київ, Україна

irinaivanyuk72@gmail.com

ПРОБЛЕМИ ТА ПОТРЕБИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ДО ПОЧАТКУ ВІЙНИ

Анотація. У статті розглядаються проблеми та потреби вчителів під час організації дистанційного та змішаного навчання в умовах карантину COVID-19. У роботі використані та порівняні результати трьох онлайн-опитувань, що проводилось у квітні 2020 р., січні 2021 р. та лютому 2022 р. Зазначено, що під час війни перед дистанційною освітою постали нові проблеми та виклики: надання психосоціальної підтримки вчителям та учням під час війни; організація освітнього процесу під час ракетних атак у бомбосховищах; організація дистанційної освіти під час віялових відключень електроенергії; організація освітнього процесу для дітей внутрішньо переміщених осіб; залучення дітей, які знаходяться за кордоном під час війни, до навчання в системі освіти України; організація освітнього процесу для дітей, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях.

Ключові слова: освіта, дистанційне навчання, педагогічна майстерність, цифрова компетентність.

Annotation. The article considers the problems and needs of teachers during the organization of distance and blended learning in quarantine COVID-19. The paper

uses and compares the results of two online surveys conducted by the authors in April 2020, January 2021 and February 2022. It is noted that during the war distance education faced new problems and challenges: provision of psychosocial support to teachers and students during the war; organization of the educational process during missile attacks in bomb shelters; organization of distance education during fan power outages; organization of the educational process for children of internally displaced persons; involvement of children who are abroad during the war to study in the education system of Ukraine; organization of the educational process for children who are in the temporarily occupied territories.

Key words: *education, distance learning, pedagogical skills, digital competence.*

У зв'язку з введенням карантинних заходів під час пандемії COVID-19 перед українською системою освіти нагально постали питання організації дистанційного навчання у закладах освіти, що передбачає залучення до цього процесу всіх зацікавлених сторін: вчителів, керівників закладів освіти, учнів, батьків, державних і місцевих органів влади. Проблема створення умов та забезпечення організації дистанційного навчання школярів постала як в Україні, так і у всьому світі [1; 2].

Мета статті – висвітлити проблеми та потреби дистанційного навчання в закладах загальної середньої освіти України до початку війни., його виклики під час дії режиму воєнного стану.

Учені відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій Інституту цифровізації освіти НАПН України у січні - лютому 2022 року провели онлайн-опитування серед 54 254-х педагогічних працівників «Готовність та потреби вчителів щодо використання інформаційно-цифрових технологій в умовах карантину: 2022» [3; 4]. Передумовою для проведення даного опитування освітян були два попередні опитування, проведені у лютому-березні 2020 р. серед 607-ми педагогічних працівників [5; 6] та у січні 2021 р. серед 1463-х педагогічних працівників з різних областей країни шляхом

онлайн-анкетування, що висвітлювало проблеми та потреби вчителів у здійсненні дистанційного/змішаного навчання у ЗЗСО під час впровадження першого карантину, спричиненого пандемією COVID-19 [7 - 9].

Проведене онлайн- опитування мало на меті реалізацію таких завдань:

- виявлення громадської думки педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти щодо проблем і потреб, що виникають під час здійснення дистанційного та змішаного навчання в умовах карантину;

- визначення ступеню готовності педагогічних працівників використовувати онлайн-інструменти та онлайн-ресурси під час здійснення дистанційного та змішаного навчання в умовах карантину;

- порівняння результатів опитування 2022 р. щодо використання онлайн-засобів та онлайн-ресурсів з результатами опитувань 2020 р. та 2021 р.;

- порівняння результатів опитування 2021 р. щодо визначення рівня цифрової компетентності педагогічних працівників шляхом самооцінювання на основі «Рамки цифрової компетентності для громадян»;

- надання відповідних рекомендацій зацікавленим сторонам на основі оцінки стану ситуації, що склалась під час карантину.

Порівняння основних проблем, з якими зіткнулись педагогічні працівники під час організації та впровадження дистанційного навчання у 2020 р. [5; 6] та 2021 р. [7 – 9] свідчить про те, що:

- частина проблем, про які зазначали педагогічні працівники в 2020 р., була успішно вирішена, зокрема, відсутність конкретних інструкцій щодо організації дистанційного навчання від адміністрації ЗЗСО та МОН;

- недостатність досвіду у вчителів з організації дистанційного навчання; недостатність мотивації вчителів щодо здійснення дистанційного навчання.

У 2021 році з'явилися нові проблеми:

- труднощі дистанційного навчання учнів початкової школи;

- психологічні проблеми у всіх учасників освітнього процесу;

- зниження рівня якості надання освітніх послуг;

- відсутність підтримки організації дистанційного навчання з боку батьків.

Аналіз відповідей респондентів у 2022 році свідчать, що проблеми, які існують вже майже два роки так залишились без вирішення, а саме:

- недостатнє матеріально-технічне забезпечення учнів – 63,8%;
- відсутність якісного інтернету – 58,7%;
- низький рівень самоорганізованості та мотивації учнів – 41,8%;
- недостатній рівень матеріально-технічного забезпечення закладів освіти – 29,3%;
- відсутність підтримки з боку батьків – 28,5%;
- брак часу через збільшення навантаження для вчителя – 24,4%;
- труднощі з дистанційним навчанням учнів початкової школи – 20,9%;
- зниження рівня якості надання освітніх послуг – 13,9%;
- психологічні труднощі під час дистанційного навчання – 12,3%;
- недостатній рівень цифрової компетентності вчителів – 6,1%.

Серед основних потреб у підвищенні кваліфікації респондентами під час опитування в 2022 році було визначено такі:

- вдосконалення методики проведення онлайн-уроків – 45%;
- створення навчального відео, запис і монтаж відео уроку – 33,6%;
- знайомство з новими онлайн-інструментами та сервісами для учнівської творчості – 30,6%;
- практична допомога з опанування новими інструментами – 26,6%;
- інструменти та методика оцінювання в умовах дистанційного навчання – 25,8%;
- курси для вчителів НУШ основної школи – 23,4%;
- ознайомлення з новими онлайн семінарами-практикуми (НУШ, тематичні сайти за предметами) – 22,2%;
- швидкі онлайн-консультації з питань використання ІКТ – 16,5%;
- забезпечення доступності до онлайн-курсів, вебінарів – 13,5%;
- курси для вчителів НУШ початкової школи – 12,8%;

- створення і підтримка власного блогу – 11,3%.

Отримані результати опитування освітян дають змогу зробити висновок, що питання організації дистанційного та змішаного навчання залишається недостатньо вирішеним.

Основними рушіями цього процесу є вчителі, що безпосередньо організують таке навчання. Важливим є питання створення умов для педагогів, а також для учнів, щоб забезпечити належний рівень дистанційного навчання.

Але під час війни перед дистанційною освітою постали нові проблеми та виклики:

- надання психосоціальної підтримки вчителям та учням під час війни;
- організація освітнього процесу під час ракетних атак у бомбосховищах;
- організація дистанційної освіти під час віялових відключень електроенергії;
- організація освітнього процесу для дітей внутрішньо переміщених осіб;
- залучення дітей, які знаходяться за кордоном під час війни, до навчання в системі освіти України;
- організація освітнього процесу для дітей, які знаходяться на тимчасово окупованих територіях тощо.

Список використаних джерел

1. Reimers F., Schleicher A. A framework to guide an education response to the COVID-19 Pandemic of 2020. *OECD*. URL: https://read.oecd-ilibrary.org/view/?ref=126_126988-t63lxosohs&title=A-framework-to-guide-an-education-response-to-the-Covid-19-Pandemic-of-2020

2. The Council of Europe. COVID-19 Response. 2020. URL: <https://www.coe.int/en/web/education/covid-19>

3. Биков В.Ю., Овчарук О.В., Іванюк І.В., Пінчук О.П., Гальперина В.О. Сучасний стан використання цифрових засобів для організації дистанційного навчання у закладах загальної середньої освіти: результати опитування 2022. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2022, 90(4), С. 1–18. <https://doi.org/10.33407/itlt.v90i4.5036>
4. Іванюк І.В., Овчарук О.В. Аналіз результатів опитування щодо цифрової компетентності вчителя в умовах організації дистанційного навчання. *Імідж сучасного педагога*, 2022, (4(205)), С. 101–104. [https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4\(205\)-101-104](https://doi.org/10.33272/2522-9729-2022-4(205)-101-104)
5. Іванюк І. В., Овчарук О.В. Результати онлайн опитування «Потреби учителів у підвищенні фахового рівня з питань використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину»: аналітичні матеріали. Київ: ІТЗН НАПН України. *Вісник НАПН України*. Том 2, № 1(2020). DOI: <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-7-1>
6. Ivaniuk I., Ovcharuk O. The response of Ukrainian teachers to COVID-19: challenges and needs in the use of digital tools for distance learning. *Informational Technologies and Learning Tools*. 2020. Vol 77. № 3. Pp. 282–291. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v77i3.3952>
7. Іванюк І.В., Овчарук О.В. Аналітичний звіт. Результати онлайн опитування готовність і потреби вчителів щодо використання цифрових засобів та ІКТ в умовах карантину: 2021. Київ: ІТЗН НАПН України. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/724564>
8. Ivaniuk I.V., Ovcharuk O.V. Problems and needs of teachers in the organization of distance learning in Ukraine during quarantine caused by COVID-19 pandemic: 2021 research results. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. № 485(5). P. 29–41. DOI: <https://doi.org/10.33407/itlt.v85i5.4669>
9. Іванюк І., Овчарук О., Ветров І. Використання інструментів і ресурсів цифрового освітнього середовища для здійснення дистанційного навчання у

закладах середньої освіти: результати досліджень. *Нова педагогічна думка*.
2021. №4 (108). С. 24 – 30. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/72862>